

维他命 wéitāmìng

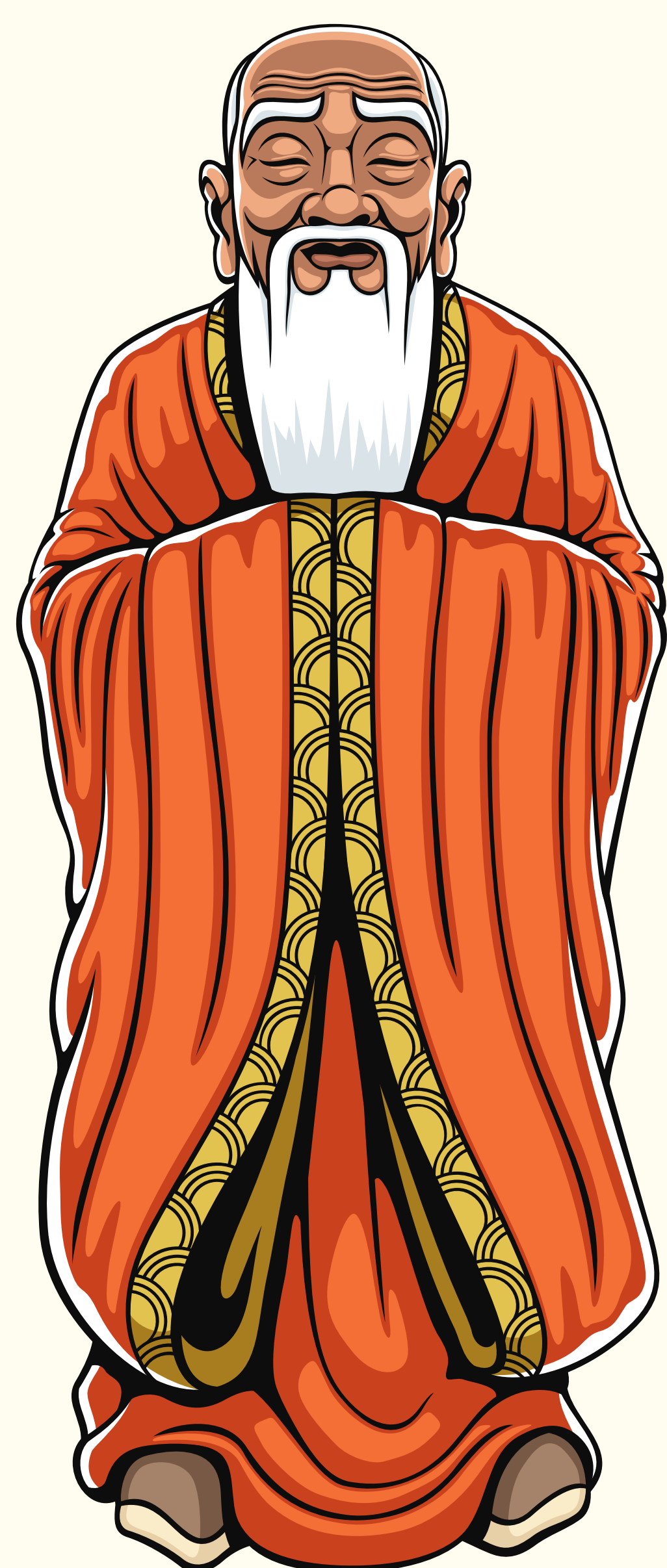
'vitamin'

KINESISK

Et morsomt lånord på kinesisk er ordet for vitamin. Siden kinesiske tegn oftest står for stavelser (på lydnivå) og samtidig morfemer eller ord (på betydningsnivå), vil en fonetisk gjengivelse av et utenlandsk ord på kinesisk medføre flere ting:

- 1 Lydene i det innlånte ordet må tilpasse seg lydsystemet på kinesisk. Det nærmeste man derfor kommer *vitamin* på kinesisk, er *wéitāmìng*. Stavelsen *min* finnes på kinesisk, men i dette tilfellet har man gått for *ming*, fordi ...
- 2 ... nesten alle stavelser også samtidig står for ord eller morfemer (meningsbærende bestanddeler av ord) som har en betydning i talespråket. Og som vi straks skal se under, passer *mìng* 'liv' bedre enn *mín* 'folk' i denne sammenhengen.
- 3 Kinesisk har et ganske begrenset antall mulige lydkombinasjoner i språket. I tillegg har kinesisk flere såkalte homofoner (ord som høres like ut men har forskjellig betydning, som for eksempel *godt/gått* på norsk). Men i muntlig språk blir det tydelig hvilket ord/morfem man mener, fordi man kan kombinere det med et annet ord/morfem. Så selv om et morfem (en ordkomponent) kan være tvetydig hvis det uttales alene, blir det entydig når det uttales sammen med det andre ordet/morfemet.
- 4 Stavelser som uttales likt, men som står for forskjellige ord eller morfemer, har i skriftspråket som oftest også forskjellige skrifttegn. Dette gjør at de i skriftlig form er lette å skille fra hverandre selv om de står alene og ikke nødvendigvis utgjør et selvstendig ord.

Ordet vitamin er artig på kinesisk fordi man i tillegg til å prøve å etterligne uttalen i det opprinnelige ordet (som sannsynligvis kom inn i kinesisk via engelsk) også har valgt tegn som står for følgende betydning:

维	他	命
wéi	tā	mìng
opprettholde	han(s)	liv

Her ser vi at det kinesiske ordet for dette lånordet fungerer på to nivåer. Det er tydelig at dette er et ord som kommer fra et fremmed språk. Samtidig er de kinesiske ordene/morfemene som er valgt ut for å gjengi ordet fonetisk, også tydelig beskrivende for hva et vitamin bidrar til å gjøre i kroppen. Et godt råd kan derfor på kinesisk være:

每天吃维他命可以维持生命!

Měitiān chī **wéitāmìng** kěyǐ **wéichí shēngmìng!**
'Å spise **vitaminer** hver dag kan **opprettholde livet!**'

I denne setningen har vi i tillegg til *wéitāmìng* 维他命 de samme morfemene *wéi* og *mìng* i ordene *wéichí* 维持 og *shēngmìng* 生命. Dette er eksempler på hvordan betydningen til morfemer blir mer eksplisitt når man legger til et ord/morfem i kombinasjon med dem. *Chí* er lagt til *wéi* og *shēng* er lagt til *mìng*. *Wéi* og *mìng* kan ikke stå alene som selvstendige ord, selv om de også leksikalsk betyr 'opprettholde' og 'liv'/ 'leve'. Den utbredte oppfatningen om at alle kinesiske tegn står for ord, er dermed bare delvis riktig.

维持
wéichí
opprettholde

生命
shēngmìng
liv

Ordet *vitamin* uttales nokså likt på flere europeiske språk, så det er uvisst nøyaktig hvilket språk det ble lånt inn fra. Selve begrepet vitamin ble først introdusert av den polske biokjemikeren Kazimierz Funk i 1912. Det kom antakelig til Kina på 1920-tallet, da en stor mengde vestlig vitenskapelig litteratur ble introdusert til Kina og oversatt til kinesisk. Et stort antall fremmede ord og konsepter ble da oversatt til kinesisk gjennom forsøk på fonetiske gjengivelser av det opprinnelige ordet. Tidlige eksempler er 德谟克拉西 *démókelāxī* 'democracy', 德律风 *délǜfēng* 'telephone' og 卡通 *kǎtōng* 'cartoon'.

Øystein Krogh Visted, Institutt for kulturstudier og orientalske språk, UiO

Ordfestivalen

UNIVERSITETET I OSLO